

4.5.2017

Dnro 2529/2/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juho Martikainen

POLIISIAUTOJEN KULJETUSTILAN TURVALLISUUS

1

ASIA

Saamieni tietojen mukaan pakettiautomallisten poliisiautojen kuljetustilassa ei ole turvavöitä.

Poliisiautoja käytetään paljon henkilökuljetuksiin. Poliisilla on tällöin vastuu kuljetettavien henkilöiden turvallisuudesta. Yleensä kyse on vapautensa menettäneistä henkilöistä, jotka eivät välttämättä esimerkiksi päihtymyksen vuoksi kykene pitämään huolta itsestään. Kuljetettavat henkilöt voivat tilansa vuoksi olla erityisen alttiita vammoille jo tavallisessa ajossa puhumattakaan äkillisistä ohjausliikkeistä tai onnettomuustilanteista. Varsinkin maaseudulla kuljetusmatkat ovat myös pitkiä ja nopeudet suuria.

Herääkin kysymys, onko kuljetettavien turvallisuus otettu riittävällä tavalla huomioon kuljetustilan varustelussa.

Edellä todetun perusteella otin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestani selvitettäväksi kysymyksen poliisiautoissa kuljetettavien henkilöiden turvallisuudesta.

2

SELVITYS

Sisäministeriö antoi asiasta lausuntonsa ja Poliisihallitus selvityksensä. Poliisihallituksesta saatiin lisäselvitys partioautojen varustelukilpailutusten tilanteesta 26.4.2017.

3

RATKAISU

3.1

Saatu selvitys

Kuljetustilan varustelu

Poliisihallituksen selvityksen mukaan poliisiyksiköillä oli elokuussa 2015 käytössään 479 kappaletta pakettiautorunkoisia partioautoja, joiden takaosaan on asennettu erillinen tila asiakkaiden kuljettamiseen. Tilaan kuljetaan auton takaovista. Kuljetustilassa voidaan kuljettaa enintään neljää asiakasta, jotka istuvat rinnakkain korin sivuseinustoilla vastakkain toisiaan olevilla pitkittäispenkeillä, joita ei ole varustettu turvavöin. Tila on suunniteltu helpoksi puhdistaa ja erilaisten rakojen ja ulokkeiden määrä on minimoitu. Tilan rakenteet ja pinnat on suunniteltu sellaisiksi, ettei niitä voi rikkoo paljain käsin eikä niihin voi piilottaa esineitä. Tilassa ei ole teräviä kulmia, joihin kuljetettava voisi ajon aikana loukata itsensä.

Selvityksen mukaan ajoneuvolainsäädäntö ei edellytä, että poliisin partioautojen kuljetustilassa olisi turvavöitä.

Poliisihallituksen selvityksen mukaan ratkaisulle on poliisitaktisia perusteita. Vastustelevaa ja väkivaltaista asiakasta on vaikeaa ja vaarallistakin laittaa turvavöihin. Käsiraudoitettun asiakkaan kiinnittäminen turvavöihin on käytännössä mahdotonta, jos kädet ovat selän takana. Turvavyö muodostaa myös turvallisuusriskin, jos asiakas on itsetuhoinen. Lisäksi turvavyöt vaikeuttaisivat tilan puhdistamista ja tarkastamista, mikä lisäisi poliisilaitosten kustannuksia.

Selvityksen mukaan Poliisihallituksen tiedossa ei ole tapauksia, joissa turvavöiden puuttuminen olisi aiheuttanut kuljetettavalle henkilölle vaaraa tai vammoja.

Selvityksen mukaan kuljetettavan turvallisuutta seurataan kuljetuksen aikana siten, että toinen poliisimies siirtyy istumaan auton keskitilaan, jossa on ikkuna kuljetettavan tarkkailua varten.

Vuodesta 2012 alkaen jokaiseen uuden partioauton kuljetustilaan on asennettu kamera, jonka avulla kuljetettavan tilaa voidaan seurata etumatkustajan käyttämän ajoneuvotietokoneen näyttöruudulta. Kamerakuva käytetään kuljetettavien valvontaan silloin, kun molempien poliisimiesten on toiminnallisista syistä oltava auton etuosassa.

Kuljetettavien turvallisuus on otettu huomioon myös siten, että kuljetustilan ovet voidaan avata ulkopuolelta siinäkin tilanteessa, että ovien lukitukset menevät epäkuuntoon eikä ovia saada normaalisti auki.

Selvityksen mukaan vuonna 2016 uuden kilpailutuksen yhteydessä partioautojen kuljetustilan varustelua kehitetään siten, että kuljetustilan ikkunoiden teräskaltereista luovutaan ja ne korvataan sileäpintaisella polykarbonaattilevyllä. Selvityksen mukaan tähän kilpailutukseen sisällytetään myös mahdollisuus turvavöiden asentamiseen ja käyttämiseen ainakin koeluonteisesti joissakin uusissa autoissa.

Poliisihallituksesta 26.4.2017 saadun lisäselvityksen mukaan vuoden 2016 kilpailutukseen ei lopulta sisällytetty mahdollisuutta turvavöiden asentamiseen, koska kyse oli vain lyhyestä vuonna 2018 loppuvan puitesopimuskauden lopun kattavasta kilpailutuksesta. Tämä on kuitenkin mahdollista tehdä vuonna 2018 alkavalle uudelle neljän vuoden sopimuskaudelle, jonka kilpailutusta ryhdytään valmistelemaan loppuvuodesta 2017.

Selvityksen mukaan Ruotsissa ja Norjassa kuljetettavat käyttävät turvavöitä.

Pyörätuolia käyttävien henkilöiden kuljettaminen

Poliisihallituksen selvityksen mukaan pyörätuolilla liikkuvan asiakkaan kuljettaminen ja sen keinot harkitaan tapauskohtaisesti vamman laatu ja asiakkaan kunto huomioon ottaen. Jos kuljetettava pysyy turvallisesti istumassa, voidaan hänet kuljettaa partioauton kuljetustilassa ja pyörätuoli auton keskitilassa. Tarvittaessa tällainen asiakas voidaan kuljettaa myös farmarimallisella autolla, jonka takapenkillä on normaalit turvavyöt.

3.2

Oikeusohjeet

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 14 luvussa säädetään poliisin säilyttämien henkilöiden kuljettamisesta. Luvun 1 §:n mukaan kuljetuksessa on käytettävä tarkoitukseen sopivia, tarpeellisin turvalaittein varustettuja kuljetusvälineitä. Myös tutkintavankeuslain 14 luvun 1 §:ssä on vastaava säännös. Kummankaan lain esitöissä ei ole täsmennetty sitä, mitä tarpeellisilla turvalaitteilla tarkoitetaan.

Ajoneuvolainsäädännössä säädetään yksityiskohtaisesti siitä, miten ajoneuvon tulee olla varusteltu, että se voidaan hyväksyä liikennekäyttöön.

3.3

Kannanotto

Kuljetustilan varustelu

Käytettävissäni olevien tietojen perusteella minulla ei ole aihetta epäillä, etteikö poliisiautojen kuljetustilan varustelu olisi sinällään ajoneuvolainsäädännön mukainen. Käsittääkseni säännökset mahdollistavat sen, ettei poliisiauton kuljetustilassa tarvitse olla turvavöitä. En pidä tarpeellisena käsitellä tätä teknisluonteista lainsäädäntöä enemmälti.

Kuten olen jo edellä todennut, poliisi vastaa kuljetettavien henkilöiden turvallisuudesta kuljetuksen aikana. Käsittääkseni tämä edellyttää kuljetustilan varustamista siten, ettei kuljetettavan terveydentila vaarannu puutteellisten turvavarusteiden vuoksi. Saadun selvityksen perusteella tiedossa ei ole, että kuljetettaville olisi aiheutunut vammoja turvavöiden puutteen vuoksi.

Mielestäni tilannetta ei kuitenkaan voida pitää tyydyttävänä kuljetettavien turvallisuuden kannalta. Esimerkiksi onnettomuustilanteissa tai muissa äkkinäisissä liikennetilanteissa on täysin mahdollista, että kuljetettavalle aiheutuu vammoja, koska kuljetustilassa ei ole lainkaan turvavöitä tai muutenkaan varustusta, joka pitäisi kuljetettavan paikallaan. Poliisihallituksen selvityksessä kuvailuilla järjestelyillä kuten kameravalvonnalla ei ole mahdollista täysin ehkäistä tällaisia tilanteita.

Yllä todetun perusteella pidänkin perusteltuna, että vuonna 2018 käynnistyvän sopimuskauden varustelukilpailutuksessa otettaisiin ainakin koeluontoisesti käyttöön turvavyöt joidenkin poliisiautojen kuljetustilassa. Tästä saatujen kokemusten perusteella on mahdollista arvioida turvavöiden laajempaa käyttöönottoa.

Pidän sinällään mahdollisena Poliisihallituksen selvityksessä kuvattuja riskejä siitä, että turvavöiden käyttö voisi olla joissakin tilanteissa mahdotonta tai vaarantaa kuljetuksen. Tällaiset seikat onkin syytä ottaa huomioon turvavöiden käyttöönottoa harkittaessa. Kuljetustilan kulumiseen ja puhtaanapitoon liittyvä lisätyö ei oletettavasti ole niin huomattava, että sillä voitaisiin perustella vallitsevaa tilannetta.

Kiinnitän myös huomiota siihen, että saadun selvityksen perusteella Ruotsissa ja Norjassa poliisin kuljettamat henkilöt käyttävät turvavöitä. Kyseisten maiden kokemuksia voitaneen käyttää hyväksi turvavöiden käyttöönottoa harkittaessa.

Pyörätuolia käyttävien henkilöiden kuljettaminen

Saadun selvityksen perusteella pyörätuolia käyttävän henkilön kuljettamistapa harkitaan tapauskohtaisesti ottaen huomioon vamman laatu ja asiakkaan tila. Minulla ei ole aihetta epäillä, etteikö pyörätuolia käyttäviä henkilöitä olisi riittävällä tavalla huomioitu kuljetusjärjestelyissä. Asia ei anna minulle tältä osin aihetta toimenpiteisiin.

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen poliisiautojen kuljetustilan varustamisesta turvavöillä sisäministeriön ja Poliisihallituksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sisäministeriölle ja Poliisihallitukselle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Pyydän Poliisihallitusta ilmoittamaan minulle 1.1.2018 mennessä, mihin toimenpiteisiin asia on antanut aihetta.